

HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET
Krisestab HOD
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:
Vår ref.: 21/54543-7
Saksbehandler: Hilde Skagestad
Martin Wikøren Mogstad
Dato: 12.01.2022

Svar på covid-19 oppdrag fra HOD 596 - vurdering av forslag til endringer vedrørende gjennomføring av test før avreise til Svalbard

Vedlagt finnes svar på dette oppdraget.

Oppsummering

- HelseDirektoratet vurderer ikke at det er grunnlag for å tilby gratis testing til alle.
- HelseDirektoratet vurderer det ikke som praktisk å flytte testingen til Tromsø lufthavn.
- Det vises til at ca. 90 % tar testen på Dr. Dropin.

Folkehelseinstituttet har blitt forelagt oppdraget, men gitt til kjenne at de ikke trengte å gå inn i dette oppdraget.

HelseDirektoratet har innhentet en vurdering fra Tromsø kommune, slik som beskrevet i oppdragsteksten.

Vennlig hilsen

Johan Georg Røstad Torgersen e.f.
direktør

Heidi Marie Nilsen
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

Kopi:
FOLKEHELSEINSTITUTTET, Utbrudd Utbrudd

HelseDirektoratet

Avdeling levekår

Heidi Marie Nilsen

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: (+47) 47 47 20 20

Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helseDirektoratet.no

Svar på covid-19 oppdrag fra HOD 596 - vurdering av forslag til endringer vedrørende gjennomføring av test før avreise til Svalbard

Oppsummering

- HelseDirektoratet vurderer ikke at det er grunnlag for å tilby gratis testing til alle.
- HelseDirektoratet vurderer det ikke som praktisk å flytte testingen til Tromsø lufthavn.
- Det vises til at ca. 90 % tar testen på Dr. Dropin.

Folkehelseinstituttet har blitt forelagt oppdraget, men gitt til kjenne at de ikke trengte å gå inn i dette oppdraget.

HelseDirektoratet har innhentet en vurdering fra Tromsø kommune, slik som beskrevet i oppdragsteksten.

Oppdraget fra Helse- og omsorgsdepartementet

Oppdrag 596 til HelseDirektoratet – vurdering av forslag til endringer vedrørende gjennomføring av test før avreise til Svalbard

Helse- og omsorgsdepartementet har fått henvendelse fra lokalstyret i Longyearbyen, med ønske om å få vurdert to forslag til endringer vedrørende gjennomføring av tester før avreise til Svalbard. Departementet ber om direktoratets vurdering av forslagene:

1. *Gratis test for alle reisende til Svalbard*
2. *Test på Tromsø lufthavn Langnes for reisende til Svalbard.*

Vedr. 2. så uttalte lokalstyret at Longyearbyen lokalstyre kan bidra med finansiering til bygging/rigg av testsenter på flyplassen dersom det kan gjøre det enklere å få rigget et testsenter der. Til støtte for at et slikt senter burde settes opp ble det fra lokalstyret vist til at reisende til Svalbard fra Tromsø må stå i samme kø som personer som tester seg fordi de mistenker smitte. Dersom test kan gjennomføres på flyplassen vil reisende til Svalbard etter lokalstyrets vurdering minske smitterisikoen siden de da ikke vil stå i kø med personer som skal teste seg på grunn av symptomer/nærkontakt etc. På flyplassen er det på grunn av ombygging satt opp en såkalt rubbhall (en flyttbar hall av duk) som håndterer trafikken til og fra Svalbard. Denne hallen er stor, og det vil etter lokalstyreleders oppfatning være plass til et testsenter der.

Vi ber om at direktoratet innhenter eventuelle nødvendige vurderinger fra Tromsø kommune knyttet til punkt 2, både knyttet til praktisk gjennomførbarhet og eventuelle kostnader.

Frist: 12. januar

Kontaktpersoner i HOD:

Øystein Gjeset Ellingsen: oystein-gjeset.ellingsen@hod.dep.no

Ida Charlotte Holmen: ida-charlotte.holmen@hod.dep.no

Bakgrunn

Helsetjenesten på Svalbard er sårbar for merbelastning. Det har derfor vært satt inn spesifikke tiltak gjennom hele pandemien for å unngå covid-19-smitte på Svalbard. Test ved avreise til Svalbard er et av disse tiltakene.

Nåværende praksis

Alle som kan vise til bostedsbevis, eller som kan vise ansettelse ved Trust Arktikugol i Barentsburg, får nå gratis test ved teststasjonen i Tromsø sentrum eller teststasjonen til Dr. Dropin på Gardermoen med tilhørende attest. Dr. Dropin utfører oppdraget på vegne av Ullensaker kommune ved sin teststasjon like ved sikkerhetskontrollen. Dette er ikke den samme teststasjonen som benyttes i forbindelse med innreise til Norge. Turister og andre som skal reise til Svalbard, må i dagens system betale for å få gjennomført test før avreise til Svalbard, som oftest på privat teststasjon. Ved Gardermoen er det Dr. Dropin som har et tilbud, mens det i Tromsø sentrum finnes flere private aktører¹ som gjennomfører test med attest i forbindelse med innreise til Svalbard.

Gratis test ifbm. utreise har blitt diskutert tidligere i pandemien. Det ble da konkludert med at det ikke var i Norges smittevernfarende interesse at det offentlige skulle dekke kostnader for reise ut av landet. Det påpekes at alle innreisende til Norge nå må gjennomføre test ved ankomst. Dersom man er uvaksinert, må man også gjennomføre en test før ankomst, samt ha karantene. Det er krav om test innen 24 timer etter ankomst til Svalbard. Det betyr at fullvaksinerte utlendinger som skal til Svalbard må teste seg ved ankomst til Norge, før avreise til Svalbard (det er behov for attest som bekrefter at testen er tatt) og test etter ankomst til Svalbard. Uvaksinerte stilles i tillegg krav til test før ankomst til Norge, og må gjennomføre innreisekarantene (i nåværende situasjon er de fleste land karantenepliktige) i Norge før de reiser videre til Svalbard jf. covid-19-forskriften § 9 første ledd.

Hva vurderes i dette oppdraget?

Når testen er gratis, er det som regel enklest at det offentlige gjennomfører testen selv. Det er derfor nødvendig å vurdere de praktiske konsekvensene av å innføre et slikt tiltak, i tillegg til den ev. smittevernfarende effekten det vil ha. I vurderingen under vil Helsedirektoratet drøfte hvorvidt det vil gi en smittevernfarende gevinst med gratis test for *alle* innreisende til Svalbard, hva de praktiske og økonomiske konsekvensene av å innføre gratis testing for *alle* innreisende vil være samt en juridisk vurdering. Basert på innspillet fra Tromsø kommune og våre vurderinger, vil vi komme med en anbefaling om hva som er mest hensiktsmessig.

Kontaktperson i Helsedirektoratet:

Martin Wikören Mogstad: martin.wikoren.mogstad@helsedir.no

Andre relevante oppdrag

Oppdrag 574 – Innføring av nye tiltak på Svalbard

Innspill fra Tromsø kommune

Innspillet fra Tromsø kommune er gjengitt i sin helhet under:

"Tromsø kommune har hatt dialog med flere samarbeidsaktører, deriblant Avinor, for å se om dette er praktisk gjennomførbart med tanke på dagens situasjon hvor flyplassen gjennomgår store oppgraderinger og ombygginger. I

¹ [Koronatesting | Tromsø kommune \(tromso.kommune.no\)](https://www.tromso.kommune.no)

svaret på vår henvendelse til Avinor om det er mulig å opprette en ønsket teststasjon til testing av personer på reise til Svalbard som skissert i oppdragsteksten fremkommer det at:

"Svaret er dessverre at vi ikke har plass i terminal C til å etablere et testsenter slik at dere kan teste alle reisende som skal til Svalbard. For slik det er nå så har vi flere dager i uken andre utenlandsfly nesten samtidig som avgangen til LYR som gjør at begge gatene i terminalen er i bruk samtidig. Vi klarer heller ikke å se hvordan dere skal klare å gjennomføre tester på 180 stykker på de 45min. flyet har på mellomlanding i Tromsø. Dette tenker jeg vil kreve et kjempestort apparat av dere for at flyene skal klare å gå på rutetid så det eneste vi ser er derfor at reisende må ha gjennomført testing før de ankommer lufthavnen."

Det blir også skissert en mulighet til bygging av egen utendørs teststasjon ved flyplassen. Dette har vært forsøkt på et tidligere tidspunkt i form av telt med oppvarming. Det viser seg at værforholdene ikke er på vår side når det kommer til en slik løsning her i nord. Det man kunne se for seg er en eventuell løsning med en noe mer permanent brakkerigg. Kostnadene for en slik løsning vil dog utløse krav til en lengere anbudsprosess iht. lov om offentlig anskaffelser og man kan se for seg en viss tid fra eventuell kontraktsinngåelse før man har fått levert og montert en slik løsning.

Vedrørende testing av alle tilreisende som ønsker seg til Svalbard, som nevnt over; ser vi ikke det praktisk mulig å gjennomføre noe slikt ved flyplassen. Pr. i dag har vi et stort press på våre testsentre med det smittenivået som har vært de foregående ukene. Viser i den forbindelse til brev fra helsedirektoratet til alle landets kommuner sendt 20.12.21 hvor man ber kommunene planlegge for et økt sykefravær i tiden framover. En eventuell etablering av flere testsentre vil nødvendigvis gå utover den evnen Tromsø kommune har til testing av befolkningen på generelt grunnlag og øke sårbarheten ytterligere.

Risiko- og sårbarhetsanalysen som ligger til grunn for dagens testkapasitet og drift viser store utfordringer ved et (syke)fravær på 10 % eller mer. Det er i dag store utfordringer å framskaffe personell til gjennomføring av vanlig driftsoppgaver innen helse og omsorgssektoren og vi kan meddele at det dessverre ikke er noe annerledes i Tromsø kommune. En videre uttømming av de få tilgjengelige ressursene vil raskt få Tromsø kommunes testkapasitet til «å bukke under av presset». De lokale private aktørene rapporterer også om mangel på personell og utfordringer knyttet til rekruttering.

Presisering

Tromsø kommune vil gjerne benytte anledningen til å presisere at køen ved våre teststasjoner er organisert i henhold til retningslinjene og skal sådan ikke medføre ekstra risiko i forbindelse med smitte.

Konklusjon

Vi må beklageligvis meddele at det for Tromsø kommune ikke vil være mulig å opprette en særskilt teststasjon ved flyplassen for de reisende som skal til Svalbard, være det seg fastboende eller turister. Tromsø kommune har i forbindelse med testing av personer som ankommer fra utlandet sett det hensiktsmessig å operere en egen bussring for å losje passasjerer fra flyplassen til annen lokalisasjon for testing grunnet overnevnte årsaker. Det er hersker også stor usikkerhet rundt hvordan ressursituasjonen vil bli nå den kommende tiden jamfør generell smitteøkning i samfunnet og en den forespeilede Omicron-bølgen.

Alternative løsninger

- 1) Lokalstyret i Longyearbyen søker samarbeid med private aktører for å sikre særegen testkapasitet for tilreisende.
- 2) Refusjonsordningen for private aktører reetableres for å stimulere til økt tilbud av testing".

Helsedirektoratets vurdering

Hva er gevinsten ved gratis test for *alle* innreisende til Svalbard?

Den smittevern faglige gevinsten er alt ivare tatt gjennom krav til test for alle før avreise til Svalbard. Test for personer med bostedsbevis, og ansatte ved Trust Arktikugol, er alt gratis. Spørsmålet er om testen også skal være gratis også for turister og andre reisende. Helsedirektoratet har ikke mottatt tilbakemelding om at testen før avreise til Svalbard ikke gjennomføres av reisende. Smittevern faglig er det således ikke noe som taler for at gratis test vil øke etterlevelsen. Attest på test før avreise er et krav for å kunne komme inn i Svalbard. Flyselskapene sjekker dette før avreisen. Det er altså ikke mulig å komme seg til Svalbard uten å gjennomføre test før avreise. Helsedirektoratet har tidligere ment at tester for å kunne gjennomføre reiser til andre land ikke anses som nødvendig av hensyn til smittevernet og derfor må bekostes av den enkelte. Vi har imidlertid pekt på at ekstrakostnaden vil være urimelig for de som bor på Svalbard som begrunnelse for at disse har fått gratis test.

Gratis test til *alle* reisende vil gjøre det kostnadsbesparende for andre reisende å komme seg til Svalbard. Fordi beredskapssituasjonen på Svalbard er mer sårbar enn på fastlandet, er det mulig å argumentere for at alle skal ha gratis test før avreise til Svalbard for å bidra til bedre etterlevelse. Men, i denne situasjonen fremstår det rimelig å benytte argumentet den andre veien. Gratis test for alle reisende til Svalbard kan bidra til at det blir lettere å reise til Svalbard, men dette anses ikke ønskelig i dagens smittesituasjon da beredskapssituasjonen er mer sårbar på Svalbard. Fra et smittevern faglig ståsted er ikke målet flest mulig turister til Svalbard, men at vi reduserer risikoen for utbrudd betydelig ved at alle er testet før avgang. Hvem som skal betale for slik test er i hovedsak et politisk valg

Praktiske og økonomiske konsekvenser ved tiltaket

Gratis test for alle reisende

Å innføre gratis test for alle reisende vil kunne medføre konsekvenser for testingen som skjer i Tromsø kommune. Tromsø kommune vil få en større andel av de reisende til Svalbard inn til sin teststasjon. I en slik situasjon kan det argumenteres for at det er fornuftig å etablere en egen mulighet for test for denne gruppen reisende på flyplassen. Å etablere en slik teststasjon krever store ressurser. Helsedirektoratet viser til Tromsø kommunes innspill om at de ikke har ressurser eller kapasitet til å etablere en teststasjon på flyplassen. Avinor vurderer også at dette ikke er mulig å få til. Tromsø kommune viser ev. til muligheten for å etablere en brakkerigg, som vil kunne tåle vær og vind, men at en slik løsning vil kreve offentlig anskaffelse og derfor vil ta noe tid. Denne riggen vil uansett Tromsø kommune ikke har beredskap til å bemanne. Som Tromsø viser til, har de forsøkt en annen løsning tidligere, med telt utendørs, som fungerer om sommeren, men ikke om vinteren i et arktisk klima. Det er mulig å forsøke å få personell fra nasjonalt innsatspersonell, men det krever at personellet ønsker å reise til Tromsø for et slikt oppdrag og Tromsø kommune må stå ansvarlig for ansettelse, bosted etc. Dette er selvsagt ikke umulig, og personellet har tidligere vært svært fleksible. Likevel er det ikke sikkert det er mulig å få tak i nok personell fra innsatspersonellet til å bemanne hele teststasjonen.

Et alternativ til teststasjon på flyplassen, med personell fra Tromsø kommune, er at man fortsetter å teste de reisende til Svalbard ved teststasjonen i Tromsø sentrum, men at Tromsø kommune i utgangspunktet forsøker å teste alle reisende til Svalbard ved den kommunale teststasjonen. Tromsø kommune tilbyr i dagens regime også test til andre reisende enn personer som skal ha gratis test til Svalbard, men henviser på sine nettsider til de private aktørene. Helsedirektoratet henviser igjen til Tromsø kommunes innspill om fremtidig usikkerhet, samt allerede pressede tjenester ellers i kommunen. All økning i aktivitet vil skape ytterligere press. Det er i underkant av 1000 passasjerer som reiser til Svalbard hver uke. Mange av disse har testet seg andre steder enn i Tromsø. Alle som tester seg ved Gardermoen, må i praksis teste seg ved Dr. Dropin. Her har Ullensaker kommune, som nevnt tidligere, inngått en avtale med Dr. Dropin, slik at denne testingen blir refundert av Ullensaker kommune. I dette tilfellet vil ikke innføring av gratis test for alle ha noen praktisk og økonomisk konsekvens utover at staten må betale for noen flere tester.

Tromsø kommune viser i sitt innspill til to andre alternativer:

- 1) *"Lokalstyret i Longyearbyen søker samarbeid med private aktører for å sikre særegen testkapasitet for tilreisende.*
- 2) *Refusjonsordningen for private aktører reetableres for å stimulere til økt tilbud av testing".*

Det må også regnes som et alternativ at Tromsø kommune følger samme modell som Ullensaker kommune og inngår avtale med en privat aktør som kan gjennomføre testingen av de resterende reisende. Tromsø viser til at de private aktørene også sliter med personell og sykefravær, men dersom testkravet består i det videre, vil de reisende likevel måtte testes.

Helsedirektoratets konklusjon/anbefaling

- Helsedirektoratet vurderer ikke at det er grunnlag for å tilby gratis testing til alle.
- Helsedirektoratet vurderer det ikke som praktisk å flytte testingen til Tromsø lufthavn.
- Det vises til at ca. 90 % tar testen på Dr. Dropin.